

یادی از آلفرد سووی به مناسبت دومین سال خاموشی او

علی اصغر مهاجرانی

آلفرد سووی، سرآمد جمعیت شناسان فرانسوی و یکی از چهره‌های جهانی علم جمعیت در روز ۳۰ اکتبر ۱۹۹۰ در پاریس وفات یافت. او در سال ۱۸۹۸ در منطقه پیرنه شرقی دنیا آمد و اگر یک روز بیشتر زنده می‌ماند ۹۲ ساله می‌شد.

هرچند سووی بعنوان جمعیت‌شناس شناخته شده، ولی در فرانسه و اروپا بیشتر او را اقتصاددان، دانشمند علوم اجتماعی، آماردان و بالاتر از آن مردی ادیب می‌شناسند که با درستی، هوشیاری و قاطعیت و طرح مسائل نو نقش حیاتی در تاریخ فرانسه داشته است. او مسئولیت مهمی در تاسیس و انتشار بزرگترین روزنامه فرانسوی «لوموند» داشت و با همکاری او صدها مقاله در این روزنامه منتشر شد. این مقالات علاوه بر تجزیه و تحلیل تغییرات جمعیتی در برگیرنده مباحثی پیرامون سوسیالیسم و آزادی، جنبه‌های استعمارگری، تاریخ اقتصادی فرانسه، افکار عمومی انتخابات و تفسیرهای سیاسی بود که همیشه خوشایند سیاستمداران فرانسوی نبود. او سخنرانی آرام و فروتن بود. با پل رنو نخست‌وزیر وقت فرانسه همکاری داشت. نماینده

فرانسه در کمیسیون جمعیت سازمان ملل متحد از زمان تاسیس آن در سال ۱۹۴۷ تا ۱۹۷۴ و پس از آن عضو افتخاری شورای اقتصادی - اجتماعی آن سازمان بود.

در سالهای ۱۹۴۶ و ۱۹۴۷ بعنوان معاون وزیر کشور در امور خانواده خدمت کرد. از سال ۱۹۵۹ تا ۱۹۶۹ کرسی جمعیت شناسی اجتماعی در «کالج فرانسه» را در اختیار داشت. از سال ۱۹۶۱ تا ۱۹۶۳ ریاست اتحادیه جهانی برای مطالعه علمی جمعیت را بعهده داشت. در ژوئن ۱۹۹۰ جایزه جمعیتی سازمان ملل متحد را دریافت کرد.

آلفرد سووی تحصیلات خود را در مدرسه عالی پلی تکنیک گذراند. او در سال ۱۹۴۵ موسسه ملی مطالعات جمعیتی (I.N.E.D) را بنیان نهاد و تا سال ۱۹۶۲ مدیریت آنرا بعهده داشت. در سال ۱۹۴۶ نشریه تخصصی «جمعیت» population را انتشار داد و چندین دهه در سمت سردبیر آنرا اداره می کرد.

سووی شینته جهان سوم بود و برای اولین بار واژه «جهان سوم» را به تقلید از اصطلاح دولت سوم انقلاب کبیر فرانسه وضع نمود و بکار گرفت، واژه‌ای که در تمام فرهنگها و زبانها جای گیر شد. او نگران فاصله و تضاد اروپا و جهان سوم بویژه تضاد بین شمال و جنوب مدیترانه بود. عقیده داشت که «شمال در حال پیر شدن و کم شدن تعداد جمعیت است، در حالیکه جنوب بیش از حد زاد و ولد دارد» می گفت «توفان نه ناشی از فشار زیاد، بلکه ناشی از تفاوت فشار است».

بنظر آلفرد سووی راه حل کنترل جمعیت و برنامه‌های تنظیم خانواده در جهان سوم زود هنگام شروع شد و لازم بود و باید صبر می شد تا دختران تحصیل کرده می شدند. او به تحصیل زنان و نقش سازنده آنها در جامعه اهمیت زیاد می داد.

به عقیده سووی جهان هنوز اهمیت مسئله جمعیت را در نیافته است. کندی پدیده‌های جمعیتی همانند عقربه کوچک ساعت به ظاهر بی حرکت است ولی بسیاری از حوادث تاریخی را باعث می شود. توسعه هر جمعیتی با عوامل اقتصادی و اجتماعی گوناگون بستگی دارد که باید به منظور یافتن قوانینی برای جمعیت مطالعه شود. این قوانین جاودانی نیستند. آلفرد سووی طرفدار جمعیت متعادل است و در این زمینه می گوید «باید در دفع دو خطر کوشید: زیادی جمعیت و کمی جمعیت. میان این دو حد افراط و تفریط است که می توان تصویری از تعادل و یا وضعی متناسب و منطقی داشت» او دو راه حل برای افزایش جمعیت ارائه می دهد. یکی راه حل اقتصادی که باید تولید به اندازه کافی توسعه پیدا کند و امکان زندگی برای جمعیت اضافی فراهم گردد و دیگری راه حل دموگرافیک که میزان افزایش جمعیت نقصان پیدا می کند و تعادلی میان جمعیت و تولید برقرار می شود. در مورد اول افزایش سرمایه گذاری با استفاده از

درآمدهای طبقات مرفه و متوسط و استفاده از شیوه‌های فنی شناخته شده و در مورد دوم اشاعه تعلیم و تربیت، سطح زندگی بالا، بیمه‌های اجتماعی، بهبود وضعیت زنان و ترقی شهرنشینی و بالاخره کاربرد وسائل جلوگیری از باروری که خود در رابطه با عوامل ذکر شده است. او در مدت زندگی پربار خود بیش از ۴۰ کتاب منتشر کرد که ۳۱ کتاب او هنوز به چاپ می‌رسد. از میان کتابهای کم حجم او دو کتاب یکی «تاریخ اقتصاد فرانسه میان دو جنگ» در چهار جلد و دیگری کتاب «نظریه عمومی جمعیت» بعد از چهل سال هنوز اعتبار بسیار دارند. از میان آثار او سه کتاب «مقدمه بر علم جمعیت» «مالتوس و دومارکس» و «افکار عمومی» به فارسی ترجمه و منتشر شده است. (مشخصات کامل کتابهای ترجمه شده او در فهرست منابع آمده است).

منابع و مأخذ

- 1- In Memoriam: Alfred Sauvy, Nathan Keyfitz, Population And Development Review, vol.16 No.4 December 1990.
- ۲- مقدمه بر علم جمعیت، تالیف آلفرد سووی، ترجمه دکتر جمشید بهنام، دانشگاه تهران ۱۳۴۰.
- ۳- مالتوس و دومارکس (گرسنگی و جنگ) ترجمه ابراهیم صدقیانی، امیرکبیر ۱۳۵۷.
- ۴- افکار عمومی و اثر آن در زندگی اجتماعی، ترجمه جمال شیرانی، کتابهای جیبی ۱۳۵۰.
- ۵- جهان سوم در بن بست، پل بروک، ترجمه امیر حسین جهانبگلو، خوارزمی، صفحه ۲۷۴.
- ۶- ناهماهنگی رشد اقتصادی و اجتماعی در دنیای معاصر، دکتر عبدالرحیم احمدی، نشر اندیشه، صفحه ۲۵۹.